

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 8ΗΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1973

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΗΛ. ΜΑΡΙΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Μιχ. Στασινόπουλος** παρουσιάζων τὸ βιβλίον τοῦ κ. J. Lamarque, λέγει τὰ ἑξῆς:

Κύριε Πρόεδρε,

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὸ μόλις ἐκδοθὲν σύγγραμμα τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Bordeaux κ. Jean Lamarque, ὑπὸ τὸν τίτλον: *Le Droit de la Protection de la Nature et de l'Environnement*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1973, σελ. 974.

Ἡ παρουσίασις τοῦ βιβλίου τούτου ἀποτελεῖ μίαν μικρὰν προσθήκην, εἰς ὅσα ἀξιόλογα, ἐν σχέσει μὲ τὸ θέμα τῆς μόλυνσεως καὶ τῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος ἐλέχθησαν ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὴν δημοσίαν συνεδρίαν τῆς 10 Ἰουνίου 1971 ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας, κ. Μαριολοπούλου, τοῦ τότε Προέδρου κ. Κασιμάτη καὶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν κυρίων Ἰωακείμογλου, Μαρινάτου καὶ Πανταζῆ—προσθήκην ἢ ὁποία εἶναι σχετικὴ μὲ τὴν καθαρῶς νομικὴν ἄποψιν τοῦ θέματος.

Πράγματι τὸ βιβλίον τοῦ κ. Lamarque εἶναι, καθὼς σημειοῦται εἰς τὴν ἀγγελίαν τῶν ἐκδοτῶν, τὸ π ρ ῶ τ ο ν εἰς τὴν γαλλικὴν ἐκδιδόμενον συστηματικὸν σύγγραμμα καθαρῶς νομικοῦ χαρακτῆρος μὲ θέμα τὴν ὑπὸ τοῦ δικαίου προστασίαν τοῦ περιβάλλοντος.

Εἰς τὸ Α' μέρος τοῦ βιβλίου ἀναλύονται οἱ παράγοντες, οἱ ὁποῖοι κατευθύνουν τὸ δίκαιον τοῦ περιβάλλοντος: παράγοντες πολιτικοί, κοινωνικοὶ καὶ οἰκονομικοί. Ὅτι τὸ δίκαιον τοῦ περιβάλλοντος ἐπηρεάζεται ἀπὸ πολιτικούς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι διαμορφώνουν τὴν σχετικὴν νομοθεσίαν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία.

Ὁ συγγραφεὺς ὅμως παρατηρεῖ ὅτι ἡ προστασία τοῦ περιβάλλοντος ὑπὸ τοῦ νόμου, εἶναι ἐν θέμα, ὡς πρὸς τὸ ὅποιον ἐλάχιστα εἶναι δυνατόν νὰ ἀσκήσῃ ἐπιρροὴν ὁ χαρακτήρ τῶν πολιτικῶν καθεστώτων, ἀφοῦ ἡ προστασία τοῦ περιβάλλοντος, ἐὰν δὲν εἶναι ἀπολύτως ὁμοιόμορφος δι' ὅλας τὰς χώρας, πάντως εἶναι ὁμοίου χαρακτῆρος δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

Εἰς τὸν πρόλογόν του ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει καὶ τὸν ἐπίσημον ὀρισμὸν τῆς ἐννοίας τοῦ περιβάλλοντος (environnement), ὅπως οὗτος διευτυπώθη ὑπὸ τοῦ «Διεθνοῦς Συμβουλίου διὰ τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν»: *«Περιβάλλον εἶναι τὸ σύνολον, εἰς μίαν δεδομένην στιγμήν, τῶν φυσικῶν, χημικῶν καὶ βιολογικῶν παραγόντων, ὡς καὶ τῶν κοινωνικῶν συντελεστῶν, οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ ἔχουν ἐπίδρασιν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον ἐπὶ τῶν ζώντων ὄντων καὶ ἐπὶ τῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἀνθρώπου».*

Ὑπὸ τὴν ἐκδοχὴν αὐτήν, δύνανται νὰ περιληφθοῦν εἰς τὴν ἐννοίαν τοῦ περιβάλλοντος πλῆθος ἐκδηλώσεων: τὰ προβλήματα τῶν μεταφορῶν, τὸ σύστημα τῶν ἐπικοινωνιῶν ἐν τῷ συνόλῳ του, ἡ διδασκαλία, ὁ ἀθλητισμός, οἱ τρόποι μεταδόσεως τῆς σκέψεως καὶ ἐκδηλώσεως τῶν τεχνῶν, οἱ θόρυβοι, ὠρισμένοι ἀπόψεις τῆς ἰατρικῆς, τὸ καθεστὼς τῶν νοσοκομείων, αἱ μέθοδοι τῆς ἐγκληματολογίας, ἡ γαστρονομική, ἀκόμη δὲ καὶ ὁ σεξουαλισμός.

Ὁ μηχανισμὸς τῆς νομικῆς προστασίας τοῦ περιβάλλοντος τίθεται εἰς κίνησιν, εἰς κάθε περίπτωσιν, ὅπου ἐν φυσικὸν στοιχεῖον, ὅπως τὸ ὕδωρ ἢ ὁ ἀήρ καθίσταται φορεὺς βλαβῶν, δυναμένων νὰ διαταράξουν τὴν ψυχοφυσιολογικὴν ἰσορροπίαν τοῦ ἀνθρώπου. Προστατεύοντες τὴν ἀγνότητα τῆς φύσεως, προστατεύομεν ὄχι ἀπλῶς τὴν εὐμάθειαν ἀλλὰ αὐτὴν τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων.

Εἰς τὸ Δεύτερον μέρος, ἀναλύεται ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, ἡ ἰσχύουσα ἐν Γαλλίᾳ νομοθεσία διὰ τὴν προστασίαν τῆς φύσεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος. Εἶναι σύνθεσις διατάξεων παλαιῶν, ὡς π. χ. ἡ νομοθεσία περὶ προστασίας τῶν δασῶν - καὶ νεωτάτων, ὡς εἶναι τὰ μέτρα κατὰ τῆς διὰ πετρελαίου ρυπάνσεως τῆς θαλάσσης, κλπ.

Ὅπως εἶπον ἐν ἀρχῇ, τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον εἰς γαλλικὴν γλῶσσαν συστηματικὸν νομικὸν σύγγραμμα ἐπὶ τοῦ θέματος. Καθιστᾷ δὲ διὰ πρώτην φορὰν αἰσθητόν, τὸ ὅτι τὸ δίκαιον τοῦ περιβάλλοντος διαμορφώνεται τώρα ὡς εἰς κλάδος τοῦ διοικητικοῦ δικαίου σημαντικὸς καὶ πρώτης ἀνάγκης. Δύναμαι νὰ κάμω ἐδῶ τὴν πρόβλεψιν, ὅτι τὸ δίκαιον τοῦ περιβάλλοντος, ἑξαδιαίως ἐξελιεσόμενον, θ' ἀποβῇ ταχέως αὐτόνομος κλάδος τοῦ διοικητικοῦ δικαίου, μετέχων καὶ στοιχείων τινῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, κλάδος τοῦ ὁποίου ἡ διδασκαλία θ' ἀπαιτῆ

έντονον ειδίκευσιν καὶ συνεχῆ ἐνημέρωσιν. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν τείνει τὸ βιβλίον τοῦτο, εἰς τὸν Πρόλογον τοῦ ὁποίου δηλοῦται ὅτι σκοπὸς του εἶναι καὶ ἡ διευκόλυνσις τῆς διδασκαλίας τοῦ δικαίου τοῦ περιβάλλοντος εἰς τὰ Πανεπιστήμια.

Πρὶν τελειώσω, Κύριε Πρόεδρε, θέλω ν' ἀναφέρω τὰς φράσεις, τὰς ὁποίας ὁ ἔγκριτος συνάδελφός μου κ. Lamarque ἀνέγραψεν ὡς ἔμβλημα εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου του, ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου (6, 28 - 29): «Καταμαθέτω τὰ κρινα τοῦ ἀγροῦ, πῶς ἀυξάνει: οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ, περιεβάλετο ὡς ἐν ἐκ τούτων».

Αἱ φράσεις αὗται εἰκονίζουσι μὲ πολὺ παραστατικὸν τρόπον τὸ μέγεθος τοῦ ἀδικήματος τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν, μὲ τὴν δύναμιν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἔδωσεν ὁ Θεός, καταστρέφει αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ τὴν φύσιν, ἡ ὁποία μᾶς περιβάλλει.

R É S U M É

Monsieur le Président,

J'ai l'honneur de présenter à l'Académie l'ouvrage récent de M. Jean **Lamarque**, Professeur à la Faculté de Droit de Bordeaux, sous le titre «Le droit de la protection de la nature et de l'environnement» (L.G.D.J., Paris, 1973, p. 974).

Selon l'annonce des éditeurs, cet ouvrage est «le premier ouvrage juridique paru en librairie, concernant la protection de la nature et de l'environnement, conçu pour servir à la fois de cadre à un enseignement théorique et de guide aux praticiens».

Je considère cette présentation comme une suite de la discussion qui a eu lieu dans cette même salle le 10 Juin 1971, sur le grand thème de la protection de l'environnement, discussion illustrée par les analyses des académiciens Messieurs Mariolopoulos, Cassimatis, Ioakimoglou, Marinatos et Pantazis - suite consacrée au côté purement juridique de ce problème.

Après avoir donné l'analyse des matières de l'ouvrage de M. **Lamarque**, M. **Stassinopoulos** a conclu: «Je peux prévoir que le Droit de la protection de l'environnement constituera très prochainement une branche du droit administratif spéciale, très considérable et d'une vive actualité, dont l'évolution rapide ne peut qu'attirer le vif intérêt des enseignants universitaires. Dans ce domaine, l'ouvrage de M. Lamarque mérite d'être mentionné comme ayant déjà ouvert le chemin».